

CVRIA

Euroopa Kohus

Koosseis, pädevus ja menetlus

Euroopa ülesehitamiseks sõlmisid liikmesriigid (praegu 27) omavahel lepingud, mis löid Euroopa ühendused ja hiljem Euroopa Liidu koos määratud valdkondades õigusnorme kehtestavate institutsioonidega. Lissaboni lepingu jõustumisega 1. detsembril 2009 sai Euroopa Liit juriidilise isiku staatuse ja võttis üle varem Euroopa Ühendusele kuulunud pädevused.

Euroopa Liidu Kohus on **liidu kohtuorgan**. See koosneb kolmest erinevast kohtust: Euroopa Kohus, Üldkohus ja Avaliku Teenistuse Kohus. Tema esmane ülesanne on kontrollida liidu institutsioonide õigusaktide seaduslikkust ning tagada **liidu õiguse ühetaoline tõlgendamine ja kohaldamine**.

EUROOPA KOHTU KOOSSEIS

Euroopa Kohus koosneb 27 kohtunikust ja 8 kohtujuristist. Kohtunikud ja kohtujuristid nimetatakse ametisse liikmesriikide valitsuste ühisel kokkuleppel pärast konsulteerimist komiteega, mille ülesandeks on esitada arvamus kandidaatide sobivuse kohta sellele ametikohale. Nende ametiaeg on kuus aastat, võimalusega seda pikendada. Nad valitakse isikute hulgast, kelle sõltumatus on väljaspool kahtlust ning kellel on oma riigi kõrgeimatusse kohtunikuametitesse nimetamiseks nõutav kvalifikatsioon või kes on tunnustatud ja pädevad juristid.

- Euroopa Kohtu kohtunikud valivad enda seast kolmeks aastaks Euroopa Kohtu *presidendi*, kelle ametiaega võib pikendada. President juhatab kohtu ja selle talituste tööd ning on eesistujaks kõige suuremate kohtukoosseisude istungitel ja nõupidamistel.
- Kohtujuristid abistavad Euroopa Kohut tema töös. Nende ülesanne on anda kõigis neile määratud kohtuasjades täiesti erapooletult ja sõltumatult põhjendatud juriidilisi arvamusi, mida nimetatakse „ettepanekuteks“.
- Kohtusekretär on institutsiooni peasekretär ja ta juhhib kohtu talituste tööd Euroopa Kohtu presidendi alluvuses.

Euroopa Kohus vaatab asju läbi kas täiskogus, suurkojas (13 kohtunikku) või kolmest või viiest kohtunikust koosnevates kodades. Täiskogu tuleb kokku kindlate juhtumite puhul, mis on ära toodud Euroopa Kohtu põhikirjas (näiteks siis, kui tal tuleb välja kuulutada ombudsmani eruminek, Euroopa voliniku ametist tagandamine seoses tema ametiülesannete mittetäitmisega jne) ja kui kohus leiab, et kohtuasi on erilise tähtsusega. Euroopa Kohus tuleb kokku suurkojana, kui menetluse pooleks olev liikmesriik või institutsioon seda taotleb, samuti eriti oluliste ja keerukate kohtuasjade puhul. Muud kohtuasjad vaadatakse läbi viiest või kolmest kohtunikust koosnevates kodades. Viiest kohtunikust koosnevate kodade esimehed valitakse kolmeks aastaks, kolmest kohtunikust koosnevate kodade esimehed valitakse üheks aastaks.

Oma ülesande täitmiseks on Euroopa Kohtul täpselt määratletud pädevus, mida ta kasutab eelotsusetaotluste ja erinevat liiki hagide menetluse raames.

ERINEVAD MENETLUSLIIGID

■ EELOTSUSETAOTLUS

Euroopa Kohus töötab tihedas koostöös liikmesriikide kohtutega, kes on liidu õigust kohaldavad tavalised kohtud. Liidu õiguse tõhusa ja ühetaolise kohaldamise tagamiseks ning tõlgendamiserinevuste vältimiseks võivad ja vahel ka peavad siseriiklikud kohtud pöörduma Euroopa Kohtu poole, et paluda tal selgitada liidu õiguse tõlgendust, selleks et nad saaksid näiteks kontrollida siseriiklike õigusnormide vastavust liidu õigusele. Eelotsusetaotlus võib puudutada ka liidu institutsiooni õigusakti kehtivuse kontrollimist.

Euroopa Kohus ei anna mitte lihtsalt oma arvamust, vaid teeb põhjendatud kohtuotsuse või määruse. Euroopa Kohtusse pöördunud siseriiklik kohus on kohtuasjas lahendamisel Euroopa Kohtu antud tõlgendusega seotud. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teiste siseriiklikele kohtutele, kes lahendavad samasugust probleemi.

Eelotsuste raames võib iga Euroopa kodanik taotleda teda puudutavate liidu õiguse sätete täpsustamist. Kuigi sellise taotluse võib esitada üksnes siseriiklik kohus, võivad kõik siseriiklikes kohtutes esinevad pooled, liikmesriigid ja liidu institutsioonid osaleda Euroopa Kohtus toimivas menetluses. Nii on mitmed olulised liidu õiguse põhimõtted sõnastatud eelotsuse küsimuste põhjal, mille on mõnikord esitanud siseriiklikud esimese astme kohtud.

■ LIIKMESRIIGI KOHUSTUSTE RIKKUMISE HAGI

See hagi võimaldab Euroopa Kohtul kontrollida, kas liikmesriik on täitnud liidu õigusest tulenevaid kohustusi. Euroopa Kohtusse pöördumisele eelneb komisjoni läbiviidav haldusmenetlus, mis seisneb selles, et liikmesriigile antakse võimalus vastata talle esitatud etteheidetele. Kui liikmesriik ei ole selle menetluse lõppedes oma kohustuste rikkumist lõpetanud, võib esitada hagi Euroopa Kohtusse.

Selle hagi võib esitada kas komisjon, kes praktikas ongi kõige sagedamini hageja, või teine liikmesriik. Kui Euroopa Kohus tuvastab kohustuste rikkumise, peab liikmesriik selle viivitamatult lõpetama. Kui Euroopa Kohus tuvastab komisjoni esitatud uue hagi põhjal, et liikmesriik ei ole täitnud Euroopa Kohtu otsust, võib ta määrata sellele liikmesriigile põhisumma ja/või trahvi. Kui komisjonile jäetakse seadusandliku menetluse teel vastuvõetud direktiivi ülevõtmismeetmetest teatamata, võib Euroopa Kohus määrata komisjoni ettepanekul rahalise sanktsiooni juba esimese kohustuste rikkumist tuvastava kohtuotsusega.

■ TÜHISTAMISHAGI

Selle hagi taotleb hageja liidu institutsiooni, organi või asutuse õigusakti (eelkõige määruse, direktiivi või otsuse) tühistamist. Euroopa Kohus tegeleb hagidega, mis on esitatud ühe institutsiooni poolt teise institutsiooni vastu, ning hagidega, mis on esitatud liikmesriigi poolt Euroopa Parlamendi ja/või nõukogu vastu (v.a viimase õigusaktid, mis puudutavad riigiabi, dumpingut ja rakendusvolitusi). Üldkohtu pädevusse kuuluvad esimese kohtuastmena kõik ülejäänud sama liiki hagid, eelkõige eraõiguslike isikute esitatud hagid ja liikmesriikide hagid komisjoni õigusaktide vastu.

■ TEGEVUSETUSHAGI

See hagi võimaldab kontrollida liidu institutsiooni, organi või asutuse tegevusetuse õiguspärasust. Sellegipoolest saab hagi esitada alles pärast seda, kui asjassepuutuval institutsioonil on palutud tegutseda. Kui tuvastatakse tegevusetuse õigusvastasus, tuleb asjassepuutuval institutsioonil, organil või asutusel tegevusetus lõpetada, võttes vajalikke meetmeid. Tegevusetushagi lahendamise pädevus on Euroopa Kohtu ja Üldkohtu vahel jaotatud samade kriteeriumide alusel kui tühistamishagi puhul.

■ APELLATSIOONKAEBUS

Euroopa Kohtusse võib esitada apellatsioonkaebusi Üldkohtu otsuste ja määruste peale ainult õigusküsimustes. Kui apellatsioonkaebus on vastuvõetav ja põhjendatud, tühistab Euroopa Kohus Üldkohtu lahendi. Juhul kui kohtuasja menetlusstaadium seda lubab, võib Euroopa Kohus ise teha asja suhtes lõpliku kohtuotsuse. Vastupidisel juhul peab ta suunama asja tagasi otsustamiseks Üldkohtusse, kelle jaoks on apellatsioonmenetluses tehtud lahend siduv.

■ UUESTI LÄBIVAATAMINE

Üldkohtu otsuseid, mis on tehtud Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu otsuse peale esitatud kaebuste alusel, võib Euroopa Kohus erandkorras uuesti läbi vaadata, kui valitseb tõsine oht, et need otsused mõjutavad liidu õiguse ühtsust või järjepidevust. └

Olenemata kohtuasja laadist, on menetlusel üldreeglina kirjalik staadium ja suuline staadium, mis toimub avaliku kohtuistungina. Ometi tuleb teha vahet eelotsusemenetlusel ja hagimenetlusel.

■ KOHTU POOLE PÖÖRDUMINE JA KIRJALIK MENETLUS

■ Eelotsusemenetlus

Siseriiklik kohus esitab Euroopa Kohtule liidu õigusnormi tõlgendamist või kehtivust puudutavad küsimused üldiselt siseriiklike menetlusnormide kohaselt tehtud otsuse või määruse vormis. Kui eelotsusetaotlus on Euroopa Kohtu tõlketalituse poolt tõlgitud kõikidesse liidu keeltesse, siis teavitab kohtusekretär lisaks kõikidele kohtuasja menetluse pooltele ka kõiki liikmesriike ja Euroopa Liidu institutsioone. Kohtusekretär avaldab Euroopa Liidu Teatajas teatise menetluses osalevate poolte ning esitatud eelotsuse küsimuse põhisisu kohta. Pooltel, liikmesriikidel ja institutsioonidel on aega kaks kuud esitada Euroopa Kohtule oma kirjalikud märkused.

■ Hagimenetlus

Hagi esitatakse Euroopa Kohtusse kohtusekretärile adresseeritud kirjaliku avaldusega. Kohtusekretär avaldab hagi teatise Euroopa Liidu Teatajas, täpsustades hageja väited ja nõuded. Samal ajal edastatakse hagi vastaspoolele, kellel on üks kuu aega kostja vastuse esitamiseks. Hagejal on õigus esitada repliik ning kostjal oma vasturepliik, mida tuleb igal korral teha ühe kuu jooksul. Nimetatud dokumentide esitamist puudutavaid tähtaegu tuleb täpselt järgida, välja arvatud kohtu presidendi poolt lubatud ajapikenduse korral.

Mõlema menetlusliigi korral määratakse vastavalt presidendi ja peakohtujuristi poolt ettekandja-kohtunik ning kohtujurist, kelle ülesandeks on kohtuasja menetluse käigu jälgimine.

■ ETTEVALMISTAVAD MEETMED JA KOHTUISTUNGI ETTEKANNE

Kõikide kohtuasjade puhul palutakse pärast kirjaliku menetluse lõppemist pooltel kolme nädala jooksul osutada, kas ja miks nad taotlevad kohtuistungit korraldamist. Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal ja pärast kohtujuristi ärakuulamist otsustab Euroopa Kohus, kas kohtuasjas on vaja erilisi menetlustoiminguid, missuguses koosseisus kohtuasja menetletakse ja kas on vaja korraldada kohtuistungit; nimetatud istungi kuupäeva määrab kindlaks president. Ettekandja-kohtuniku koostatud kohtuistungit ettekandes on tehtud kokkuvõtte osapoolte esitatud asjaoludest ning argumentidest. See ettekanne avalikustatakse kohtuasja menetluse keeles kohtuistungil.

■ KOHTUISTUNG JA KOHTUJURISTI ETTEPANEK

Kohtuasja arutatakse avalikul kohtuistungil kohtukoosseisus, kellele asi on määratud, ja kohtujuristi osavõtul. Kohtunikud ja kohtujurist võivad esitada pooltele asjakohaseid küsimusi. Mõni nädal hiljem peetaval avalikul kohtuistungil esitab kohtujurist oma ettepaneku Euroopa Kohtule. Ta analüüsib põhjalikult eelkõige asja õiguslikke aspekte ning esitab täiesti sõltumatult kohtule omapoolse arvamuse. Sellega lõpeb suuline menetlus. Kui kohus leiab, et kohtuasi ei tõstata ühtegi uut õiguslikku küsimust, siis võib ta pärast kohtujuristi ärakuulamist otsustada, et kohtuasjas tehakse otsus ilma kohtujuristi ettepanekuta.

■ KOHTUOTSUSED

Kohtunike nõupidamine toimub ettekandja-kohtuniku poolt koostatud kohtuotsuse projekti alusel. Iga kohtuasjaga seotud kohtunik võib teha omapoolseid muudatusettepanekuid. Euroopa Kohtu otsused tehakse kohtunike häälteenamusega ja eriarvamusi ei esitata. Kohtuotsusele kirjutavad alla kõik nõupidamisel osalenud kohtunikud ja otsuse resolutsioon kuulutatakse avalikul kohtuistungil. Kohtuotsuste kuulutamise päeval ja kohtujuristi ettepaneku ettelugemise päeval on vastavad dokumendid saadaval Euroopa Kohtu Interneti-leheküljel. Enamikul juhtudel avaldatakse dokumendid hiljem Euroopa Kohtu ja Üldkohtu lahendite kogumikus.

■ ERIMENETLUSED

■ Lihtsustatud menetlus

Kui Euroopa Kohtule esitatud eelotsuse küsimus on identne küsimusega, mille kohta Euroopa Kohus on juba otsuse teinud, või kui vastuse kõnealusele küsimusele võib selgelt tuletada olemasolevast kohtupraktikast või kui ei ole põhjendatud kahtlust, kuidas küsimusele vastata, võib Euroopa Kohus pärast kohtujuristi ärakuulamist teha selle küsimuse kohta otsuse põhistatud määrusega, milles viidatakse kohtu eelnevale otsusele või asjakohasele kohtupraktikale.

■ Kiirendatud menetlus

Kiirendatud menetlus võimaldab Euroopa Kohtul kiirelt otsustada eriti kiireloomuliste kohtuasjade puhul, lühendades oluliselt tähtaegu. Ühe poole esitatud taotluse põhjal otsustab Euroopa Kohtu president pärast teiste poolte ärakuulamist, kas eriline kiireloomulisus põhjendab kiirendatud menetluse kasutamist. Selline menetlus on ette nähtud ka eelotsusetaotluste korral. Sellisel juhul taotleb seda Euroopa Kohtu poole pöörduv siseriiklik kohus.

■ Eelotsuse kiirmenetlus

See menetlus võimaldab Euroopa Kohtul käsitleda märgatavalt lühema tähtaja (kaks kuni kolm kuud) jooksul kõige tundlikumaid küsimusi, mis puudutavad vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala (politseikoostöö ja õiguslane koostöö tsiviil- ja kriminaalasjades ning piirikontrolli-, viisa-, varjupaiga- ja sisse- ja väljastpoliitika). Eelotsuse kiirmenetluse asjad määratakse eraldi nimetatud viiest kohtunikust koosnevale kojale ning suuline menetlus toimub praktikas peamiselt elektrooniliselt.

■ Ajutiste meetmete kohaldamise menetlus

Selle menetluse eesmärk on institutsiooni, organi või asutuse vaidlustatud õigusakti täitmise peatamine või mis tahes muude ajutiste meetmete kohaldamine, et ära hoida suurt ja korvamatut kahju ühele osapoolle.

■ MENETLUSKULUD

Menetlusega Euroopa Kohtus ei kaasne kulusid. Seevastu ei hüvita Euroopa Kohus pooli esindavate advokaatide, kes on pädevad esinema mõne liikmesriigi kohtus, esindajatasusid. Kui aga üks pool ei ole täielikult või osaliselt võimeline kandma kohtuasja menetlemisega seotud kulusid, võib ta ilma advokaadipoolse esindamiseta esitada taotluse tasuta õigusabi saamiseks. Selle taotluse juures peavad olema kõik tõestusmaterjalid, mis kinnitavad seda vajadust.

■ KASUTATAVAD KEELED

Hagimenetluse korral on keel, milles esitati hagiavaldus (üks 23-st Euroopa Liidu ametlikust keelest), kohtumenetluse keel, see tähendab keeleks, milles menetlus kulgeb. Eelotsuste puhul on kohtumenetluse keel selle liikmesriigi ametlik keel, kes Euroopa Kohtu poole pöördus. Kohtuistungil toimuvate arutelude sünkroontõlge toimub vastavalt vajadusele erinevatesse Euroopa Liidu ametlikesse keeltesse. Kohutunike nõupidamine toimub ilma tõlkide vahenduseta ühes ühises keeles, mis traditsiooni kohaselt on prantsuse keel.

EUROOPA KOHTU MENETLUSE SCHEEM]

HAGID JA APELLATSIOONKAEBUSED

EELOTSUSETAOTLUSED

KIRJALIK MENETLUS

HAGIAVALDUS

HAGIAVALDUSE KÄTTETOIMETAMINE KOSTJALE
KOHTUSEKRETÄRI POOLT

TEATIS HAGI KOHTA EUROOPA LIIDU TEATAJAS (C-SEERIA)

[AJUTISED MEETMED]
[MENETLUSSE ASTUMINE]

KOSTJA VASTUS
[VASTUVOETAMATUSE VASTUVÄIDE]

[REPLIIK JA VASTUREPLIIK]

ETTEKANDJA-KOHTUNIKU JA
KOHTUJURISTI NIMETAMINE

SISERIIKLIKU KOHTU EELOTSUSETAOTLUS

TÖLKIMINE MUUDESSE EUROOPA LIIDU
AMETLIKESSE KEELTESSE

TEATIS EELOTSUSETAOTLUSE KOHTA EUROOPA LIIDU TEATAJAS (C-SEERIA)

MENETLUSPOOLTE, LIIKMESRIIKIDE, LIIDU
INSTITUTSIOONIDE, EMP RIIKIDE JA EFTA
JÄRELEVALVEAMETI TEAVITAMINE

POOLTE, LIIKMESRIIKIDE JA INSTITUTSIOONIDE
KIRJALIKUD MÄRKUSED

ETTEKANDJA-KOHTUNIK KOOSTAB ESIALGSE ETTEKANDE
KOHTUASJA UURIMINE KÕIGI KOHTUNIKE JA KOHTUJURISTIDE ÜLDKOOSOLEKUL
KOHTUASJA MÄÄRAMINE KOHTUKOOSSEISULE
[MENETLUSTOIMINGUD]

SUULINE MENETLUS

[KOHTUISTUNG; KOHTUISTUNGI ETTEKANNE]

[KOHTUJURISTI ETTEPANEK]

KOHTUNIKE NÕUPIDAMINE

KOHTUOTSUS

Fakultatiivsed etapid on ära toodud nurksulgudes.

Kohtuasjad, mis lõpetatakse määrusega, ei läbi kõiki ülaltoodud etappe.

Rasvases kirjas märgitud dokumendid on avalikud dokumendid.

Euroopa Liidu Kohus > www.curia.europa.eu

Kohtupraktika > http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/

Pressiteated > http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_16799

Euroopa Liidu institutsioonide portaal > www.europa.eu

Juurdepääs Euroopa Liidu õigusaktidele > www.eur-lex.europa.eu

Fotod: G. Fessy © CJUE

Detsember 2010

doi:10.2862/39212

Euroopa Liidu Kohus
L-2925 Luxembourg
Pressi- ja teabeosakond

www.curia.europa.eu

Väljaannete talitus

ISBN 978-92-829-1016-0

9 789282 910160